

ORTA MƏKTƏBİN KİMYA KURSUNDA MƏSƏLƏLƏRİN HƏLLİ KİMYA ÜZRƏ BİLİK VƏ BACARIQ VASİTƏSİ KİMİ

L.V. Vəlizadə

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

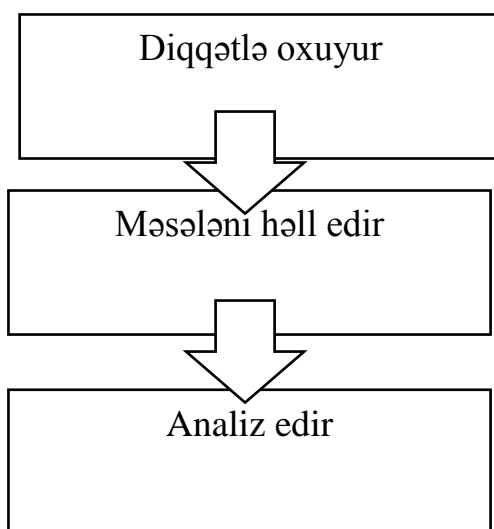
Xülasə: Təqdim olunan məqalədə kimya kursunda tətbiq olunan məsələ həllinin şagirdlərin bilik və bacarıqlarının inkişafındakı xüsusi rolu haqqında verilir. Məsələ həllərinin tətbiqi müasir tədris vahidləri və yeni dərsliklərə uyğun olaraq paralel tədris edilir və öyrənilmiş biliyin səviyyəsi müəyyən edilir.

Açar sözlər: məsələ həlli, diqqət, hafizə.

Yaşadığımız dövrdə elm sürətlə inkişaf edir və bununla əlaqədar olaraq daha çox bilik, məlumat, informasiya əldə edirik. Lakin müxtəlif səbəblərdən kimya fənninin qavranılması və dərk edilmə səviyyəsi bir qədər aşağı düşür. Hal-hazırda bu sahə üzrə bir çox işlər aparılmaqda davam edir. Kimyada bilik və bacarıqların daha yaxşı inkişafında hesablama məsələləri də əhəmiyyətli mövqedə durur. Lakin kimyadan məsələlərin müxtəlif üsullarla, priyomlara həllinə dair geniş araşdırılma aparılmamışdır. Bunun nəticəsinə görə də keyfiyyəti kifayət qədər artırmağa nail olunmamışdır. Bu problemi aradan qaldırmaq üçün aparılan araşdırmalar zamanı müəyyən edildi ki, kimya kursunun öyrədilməsi zamanı istifadə edilən metodlar və üsullar da müasir tələblərə cavab verməlidir. Çünki kimyadan biliyi dərinləşdirmək, genişləndirmək üçün məsələ həlli xüsusi rol oynayır. Bu onunla əlaqədardır ki, kimya fənninin tədrisi zamanı yalnız nəzəriyyə kifayət etmir. Həmçinin öyrədilən nəzəri biliklərlə bərabər öyrədilən anlayışların tətbiq olunması da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Kimya elminin dərk edilməsi və qavranılması birbaşa məsələ həlli ilə əlaqədar hesab edilir. Hər bir mövzunu tədris etdikdən sonra həmin mövzuya uyğun məsələlər verilməli və onların həlli yolları şagirdlərə izah edilməlidir. Tədris bu qayda üzrə aparıldıqda şagird tədris olunan mövzunu daha yaxşı qavrayır və ya tam əksi olaraq nəyi qavraya bilmədiyini özü daha aydın şəkildə anlayır. Çünki məsələ həlli biliyi və yaddaşı daha da möhkəmləndirir. Artıq şagird öz təfəkküründə məsələni həll etmə yollarını müəyyənləşdirir. Keçirilən yeni mövzuya aid məsələ həlli şagirdlərin yaddaşında möhkəmlənir və daha uzun müddət yadda saxlanması ilə nəticələnmiş olur. Biz bilir ki, kimya təbiət elmlərindən biridir və eyni zamanda dəqiq elmdir. Hər nə qədər əzbərçiliyə yol verilsə də, artıq bu məsələ həllində belə olmur. Çünki məsələ həlli şagirdin verilmiş kəmiyyətləri tanımasına, nə araşdırma aparacağını və nəyi tapmalı olduğunun müəyyən edilməsi ilə nəticələnmiş olur. Və burada hafizə, məntiq, təfəkkür qarşılıqlı şəkildə inkişaf etmişdir. Buna başqa sözlə “beyin məşqi” də deyə bilərik.

Məsələ həlli önəmli faktor olduğundan, onun həll edilməsi və öyrədilmə prosesinin düzgün təşkil edilməsi olduqca əhəmiyyətli prosesdir. Məsələlərin həlli yolları mərhələli şəkildə işlənilməlidir. Müəllim müəyyən siniflər üzrə tədris apardığı zaman şagirdlərin hansı qavrama qabiliyyətində olduğunu özlüyündə qeydiyyat aparır və ya yadda saxlayır. Çünki sinfə məsələ həlli ilə müraciət edəndə bunu hər şagird müxtəlif yollarla həll edir. Bəzən bu proses zamanı müxtəlif hallarla rastlaşırıq. Şagirdlərə məsələ verilən zaman onların bir qismi, onu həll etmədən, yəni məsələləri təfəkkürü sayəsində kağız-qələmdən istifadə etmədən həll edib, cavabını tapa bilirlər. Belə şagirdlər fitri istedadla malik uşaqlar sayılır. Onların xüsusi istedadlı uşaqlar qrupuna aid olduğunu söyləmək daha doğru hesab edilir. Qalan şagirdlər isə verilənləri dəftər üzərində həll edirlər. Hər iki halda da nəticə və keyfiyyət əldə olunur və hafizənin gedərək daha da inkişafına gətirib çıxarır. Həmçinin yaradıcı təfəkkür, tənqidi təfəkkür inkişaf etməyə başlamış olur. Bu da öz növbəsində müasir dövrün ən başlıca tələblərindən biri hesab edilir.

Əvvəlki fikirlərimdə də qeyd elədiyim kimi məsələ həlli eyni zamanda şagirdlərdə diqqəti də formalaşdırır. Niyə? Nəyə görə? Bu suallara cavab vermək üçün aşağıda qeyd elədiyim sxemə nəzər yetirək.

- Sxemdən də göründüyü kimi şagird ilk əvvəl məsələ həllini alqoritmləşdirmək üçün onu diqqətlə oxuyur.

- Daha sonra oxuduğu məsələnin həll yollarını araşdırıb, təhlil edir.

- Yekun olaraq isə verilmiş məsələni analiz edir.

Sxemi araşdırdıqdan sonra yenidən qeyd etmək istərdim ki, məsələ həlli prosesində diqqətin rolu və funksiyası olduqca əhəmiyyət kəsb edir. Çünki məsələ

həllində diqqətli yanaşma olmazsa, səhvə yol verilməsi hadisəsi qaçınılmaz olacaqdır.

Məsələ həlli şagirdlərin inkişafı bir sıra xüsusiyyətləri formalaşdırır. Buna misal olaraq qeyd edə bilərik ki, məsələ həlli zamanı tədqiqatçılıq başda olmaqla, müşahidə və analiz qabiliyyəti də məhz məsələ həlli prosesində şagirdlərə aşılannmış olur.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. Azərbaycan məktəbi, 2013, №5.
2. Azərbaycan Respublikasının ümumi təhsil sistemində Qiymətləndirmə Konsepsiyası. Kurikulum, 2009, № 4.
3. Veysova Z. Fəal interaktiv təlim. Bakı, 2007.
4. Nəzərov A. Müasir təlim texnologiyaları. Bakı, 2012.

Л.В. Вализаде

Решение задач в школьном курсе химии как средство познания и умения в химии

РЕЗЮМЕ

В статье представлена особая роль решения задач в развитии знаний и умений студентов по курсу химии. Применение решений задач преподается параллельно в соответствии с современными учебными модулями и новыми учебниками и определяет уровень усвоенных знаний.

Ключевые слова: решение проблем, внимание, объем памяти.

L.V. Valizade

Problem solving in high school chemistry course as a means of knowledge and skill in chemistry

SUMMARY

The article presents the special role of problem solving in the development of students' knowledge and skills in the chemistry course. The application of problem solutions is taught in parallel in accordance with modern teaching units and new textbooks and determines the level of knowledge learned.

Key words: problem solving, attention, memory.